

among notaries. The book of Eparch is the first known normative-legal act that regulated the activity of the tabularium – the ancient notary service board. The first chapter of the book is the college of notaries (contract lawyers). This is the longest chapter in the work and, as it can probably be associated with the reign of Leo VI, predates the other chapters. The chapter sets strict regulations for entry into the college of notaries.

This paper describes the procedure for access to the profession of the college of notaries including requirements to the applicants for specified posts. The candidate for the position must be an educated, intellectual and religious person of the mature age who: has the necessary knowledge of laws, correct language and is able to express opinions in a proper way; got encyclopedic education; passed an appropriate exam. The process of occupation of the tabularium post and swearing is traced. The college of notaries had to conduct its activity within the notarial district – Chair (department). The activity of the college of notaries was carried out under the hard control of primicarium. Tabularium had also to carry out charitable activity. The author concludes that the guild of tabularium (corporation) also included the Faculty of laws and teachers. The requirements for primicarium – a head of the guild that is elected at the general meeting and approved by the diocesan are settled. It is investigated that the normative act regulates the payment of tabularium for notarial acts, including the conclusion of contracts. The author notes that the normative act contains the term «tabularium-symbolograph». The standards of the Book of Eparch is a confirmation of high significance of tabularium in the society and its corporatism.

Key words: notarial activity, tabularium, primicarium, chair (department).

Стаття надійшла 31 жовтня 2016 р.

УДК 94(4778)

П. М. Лепісевич

ПРОТИСТОЯННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ І РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТА У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Розглянуто питання діяльності ОУН у роки війни і повоєнний період за незалежність Української держави, протистояння українських націоналістів і радянської влади під час Другої світової війни і після війни, за національне визволення. Розкрито історичні постаті учасників боротьби за незалежність України в ХХ столітті, ґрунтуючись на історичній правді та фактах, які

мають діаметрально протилежний зміст (хто вони, українські націоналісти: герої!? колаборанти!? зрадники!? нацисти!?). Відповідно до порушеної проблеми сформовано власну позицію.

Ключові слова: Організація українських націоналістів, Українська повстанська армія, національно-визвольний рух, мобілізаційна політика, радянські партизани, військово-політичні сили, репресивні заходи, радянська пропаганда, повсюдне протистояння, силові структури, ліквідація.

Постановка проблеми. З 22 жовтня 1993 року увійшов у дію закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Згідно з ним вояки УПА, які брали участь у бойових діях проти німецьких загарбників на окупованій території України до 1944 року включно, визнані особами, які належать до учасників бойових дій. Отже, на індивідуальному рівні проблеми ОУН і УПА для цих ветеранів не має. Жодна політична сила в Україні не виступає за вилучення вказаного пункту зі закону.

Проблема виникає на рівні історичної оцінки військової форми, якою була УПА, і політичної сили, що її створила – Організація українських націоналістів [1, с. 40]. На індивідуальному рівні проблема є для тих бойовиків ОУН і військовиків УПА, які долучилися до боротьби після 1944 року і боролися виключно з радянською владою. Зі свого боку, органи радянської влади боролися з повстанським рухом не тільки силовими методами і репресіями проти пов'язаного з повстанцями місцевого населення, але й різноманітними засобами пропаганди. Ким були ці люди? Безумовно, вони були героями для більшості населення Західної України. І навіть для частини тих утікачів зі східних і центральних областей України, які після війни опинилися в еміграції. А проте треба сказати правду, що для більшості населення тієї України, за визволення якої боролися бандерівці, вони були не більше, ніж символ чогось дуже поганого (антирадянського). І це закономірно. Ми знаємо, як працювала величезна тоталітарна машина «потьмарювання мізків» (і це ми спостерігаємо сьогодні, як московська пропаганда намагається дискредитувати українську політику на сході України). Люди не мали власного політичного переконання і на пряму і тому не були спроможні чинити опір тоталітарній структурі.

Стан дослідження. Вагомий внесок у вивчення та дослідження національно-визвольного руху в Україні в ХХ столітті, військово-політичну діяльність ОУН й УПА, проведення спецоперацій НКВД-КГБ проти ОУН зробили відомі вчені: В. Косик, В. Сергійчук, А. Кентій, Г. Стародубець, І. Патриляк й ін. Окрім того, цю тему досліджували молоді історики: В. В'ятрович (голова Українського ін-

ституту національної пам'яті), М. Посівнич (член редакційної ради «Літопису УПА», науковий співробітник відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України) та Р. Забілий (директор Національного музею-меморіалу жертв окупаційних режимів «Тюрма на Лонцького» у м. Львові).

Мета статті – зробити історико-правовий аналіз протистояння Організації українських націоналістів і радянської влади в роки Другої світової війни та повоєнний період.

Виклад основних положень. Однією з найвиразніших подій українського національно-визвольного руху ХХ століття стало утворення та діяльність Організації українських націоналістів, основою теоретичної та практичної діяльності якої був принцип безкомпромісної боротьби за національне визволення.

Заляканий репресіями, страшенним голодомором, Сибіром народ України, змушений повірити, що бандерівець чи мельниківець нічим не відрізняється від гестапівця, бо ні тоді, ні, власне, зараз майже ніхто не знав про розстріляних у Бабиному Яру націоналістів і закатованих у німецьких концтаборах. І все тому, що лідери нашого визвольного руху припустилися історичної помилки – вдалися по допомогу до фашистської Німеччини (як і половина тодішніх європейських країн) і Москва, скориставшись цим, зловтішно подає нам наших героїв зрадниками. І так, ким усе таки були оунівці?

Коли сперечалися щодо питання, чи визнавати УПА воюючою стороною в Другій світовій війні, то забувають основне: гітлерівський режим, так само як будь-який інший, не міг дозволити існування в своєму тилу не контрольованої ним збройної сили. З утворенням повстанської армії українські повстанці ставали воюючою стороною незалежно від свого бажання воювати з Німеччиною чи ні. Для тих, хто ототожнює Другу світову війну з Великою Вітчизняною, ОУН (б) і УПА не є її учасниками. Та й самі оунівці були б здивовані, якби їх назвали учасниками Великої Вітчизняної війни. Але критерій ставлення до Радянського Союзу не може застосовуватися при визначенні певної військово-політичної сили учасником війни з гітлерівською Німеччиною.

Факти стверджують, що вороже ставлення ОУН і УПА до Радянського Союзу (точніше до сталінського режиму) заважало їм брати активну участь у боротьбі з німецькими окупантами. Якби не існувало радянського чинника у війні, українські націоналісти воювали б з гітлерівською Німеччиною активніше. Жахлива окупаційна політика гітлерівців давала всі підстави для активної боротьби. Але націоналісти пам'ятали, що після Гітлера матимуть справу зі Сталіном.

Коли УПА виникла, то радянські партизани почали запитувати своїх керівників у ЦК КП (б) України і Український штаб партизанського руху, як до неї поставитися. 23 березня 1943 року перший секретар ЦК КП (б)У М. Хрущов надіслав на ім'я С. Ковпака і С. Руднева лист, у якому виклав офіційний погляд. «Треба виходити з того, – писав він, що керівники українських буржуазних націоналістів – це німецькі агенти». Далі він роз'яснював: «Деяка частина рядових учасників в цих загонах палко бажає боротися з німецькими окупантами, але вони обдурені буржуазними націоналістами». З огляду на класовий аналіз, М. Хрущов рекомендував: не вступати в контакт із цими загонами; не виступати збройно, якщо вони самі не нападуть; пам'ятати, що «головним і основним завданням є розгром Фашистської Німеччини і вигнання німецьких окупантів з нашої території» [2, с. 148].

Можна побачити, що М. Хрущов усвідомлював невідворотність перетворення УПА на учасника бойових дій проти окупаційної адміністрації. Керуючись головним для нього завданням, він радив не чіпати націоналістів: «Хай воюють з німцями, воювати доведеться, тому що німці не потерплять чужих збройних формувань у власному тилу». Однак бійці УПА для М. Хрущова і його команди не були звичайними ворогами, такими як солдати Вермахта. Вони вважалися зрадниками, для яких був потрібний особливий рахунок. Такий, наприклад, як продиктований начальником Українського штабу партизанського руху Т. Строкачем командиром партизанського з'єднання О. Сабурову 22 квітня 1943 р.: «Дії загону ім. 24-ої річниці Червоної армії по знищенню націоналістів схвалюю. В кожному випадку їх нападу – жорстоко карати. Листівками попередити, що за одного партизана буде знищено 15 оунівців та їх німецьких хазяїв» [3, с. 86].

Після проходження фронту основним засобом боротьби сталінської держави з національно-визвольним рухом стали мобілізації населення в Червону армію. Секретар Рівненського обкому КП (б) України В. Бегма запропонував М. Хрущову «здійснити поголовну мобілізацію чоловіків від 17 до 50 років життя в області й відправити подалі в тил східних областей, де їх розсортувати: частину до армії, а частину – в робочі батальйони». Ідея була прийнята і реалізована М. Хрущовим і Сталіном. Мобілізаційна політика у Західній Україні набула особливого підтексту: поряд з поповненням Збройних сил ставилося завдання позбавити такої можливості УПА, тобто підірвати ресурсну базу національно-визвольного руху. Варто зауважити, що ідея В. Бегми вдосконалена. Польові воєнкомати вже здобули великий досвід мобілізації населення у східних областях України. Замість того, щоб відправляти мобілізованих у тил, їх нерідко кидали в бій – ще не навчених. Звідси –

загальновідома жахлива різниця у бойових втратах між Вермахтом і Червоною армією [4, с. 28]. Націоналісти зрозуміли небезпеку і постаралися повідомити всіх, хто підлягав за віком мобілізації.

На початку 1945 року НКВС УРСР провів у сільській місцевості західних областей облік населення віком від 15 років. Відповідною інструкцією рекомендувалося «точно встановити, де знаходиться той чи інший громадянин чи громадянка. Родичів тих осіб, точне місце знаходження яких не буде встановлено, попередити під розписку: якщо ці особи не з'являться до органів радянської влади, вони вважатимуться учасниками банд і до їх родичів будуть ужиті репресії, включно до арешту і виселення». Ця акція виявилася ефективною. До 21 лютого 1945 року в Тернопільській області було зареєстровано 486 тис. родин. Виявилось, що 1 267 громадян перебувало у нелегальному становищі. Так, 872 родини, з яких походили нелегали, були виселені у віддалені регіони СРСР [4, с. 29].

Використовуючи передвоєнний досвід радянізації західних областей, керівники ОУН (б) попереджали, що співчуваючі визвольному руху можуть влаштуватися на роботу в радянських органах, але не повинні йти в НКВС. Повідомлялося що відділи НКВС провадять тактику маскування під відділи УПА, які шукали зв'язку, і таким способом виявляли справжні повстанські підрозділи.

Справді, перший заступник наркома внутрішніх справ УРСР генерал-лейтенант Т. Строкач у 1944 році почав використовувати в оперативних цілях полонених учасників повстанського руху. Коли в листопаді 1944 року потрапив у полон командир куреня УПА на Волині Є. Басюк, він погодився на співпрацю з НКВС і був належно скомпроментований. Власюк очолив спецгрупу, що діяла під маскою УПА і підступно вбивала людей з підпілля.

Коли лінія фронту відійшла від західних кордонів, поповнення УПА боєприпасами та зброєю перетворилося на майже невирішену проблему: атакувати армійські склади й ешелони через їх посилену охорону повстанці не могли, а у відділах НКВС і НКДБ зброї було не багато. За цих умов відділи УПА і ОУН (б) активізували контакти з підрозділами Вермахта. Коли УПА перебувала в їхньому тилу, німці постачали зброю в помірних кількостях. Коли УПА опинилася в радянському тилу, німці виявили готовність давати зброю в будь-яких кількостях і навіть без компенсації.

Радикальна активізація боротьби радянських органів із повстанським рухом відбулася восени 9 жовтня 1944 року ц. р. нарком внутрішніх справ СРСР Л. Берія і нарком державної безпеки СРСР В. Меркулов підписали спільний наказ «Про заходи боротьби з оунівським

підпіллям та ліквідацію збройних банд ОУН в західних областях УРСР». Ліквідація підпілля доручалася військам НКВС. Головна увага зверталася на виявлення ліній зв'язку, конспіративних квартир і явочних пунктів, упровадження до районних, обласних і проводу ОУН агентури, виявлення складів зброї, продовольства і друкарської техніки. Рекомендувалося посилити репресивні заходи щодо родин активних учасників підпілля – заарештованих, забитих або перебуваючих на нелегальному становищі. Наполягалось на широкому втягуванні місцевого населення в агентурно-інформаційну роботу, в збройні групи сприяння. Чисельний склад військ НКВС визначався потребами боротьби з підпільним рухом. Кадровий потенціал цих військ був посилений через партизанські з'єднання, які мали досвід боротьби у західних областях [5, с. 30].

На початку лютого 1945 року біля м. Бережани Тернопільської області відбулася нарада членів головного проводу ОУН (б), на якій вирішували питання про перспективи та дальшої боротьби. Були присутні Р. Шухевич, М. Арсенич, Я. Бусель, Д. Грицай, П. Дужий, Р. Кравчук, В. Кук, Д. Маївський. Члени наради відмовилися задовольнити прохання С. Бандери організувати його перехід в Україну. С. Бандера залишився політичним лідером ОУН і її представником в еміграції. Головним було рішення продовжити боротьбу, сподіваючись на допомогу країн Заходу. Здійснювався перехід до дій чотами і роями (відділеннями). Пропонувалося очистити лави УПА від ненадійних і хитких елементів [6, с. 151–152].

У другій половині 1945 року спільними зусиллями внутрішніх військ й органів НКВС, НКДБ, з'єднань Радянської армії, військової контррозвідки і винищувальних батальйонів було встановлено тотальний контроль над кожним районом західних областей. Це допомогло визначити приблизну кількість боївків ОУН і підрозділів і підрозділів УПА, які оперували в них. За кожною боївкою або підрозділом УПА були закріплені оперативні групи з метою їх відстеження і ліквідації. Націоналістичне підпілля під організованим тиском зазнавало відчутних утрат. Колосальні втрати, заподіяні репресивними органами радянської держави учасникам повстанського руху, наочно ілюструють його масштаби. Не маючи будь-якої підтримки ззовні, повстанці трималися мужньо. Це засвідчує співвідношення між кількістю репресованих і тими, хто з'явився з повинною після оголошення амністії.

У листі до Й. Сталіна від 15 листопада 1945 року М. Хрущов писав, що розгром Німеччини і Японії, зміцнення воєнно-могутності і зростання міжнародного авторитету СРСР викликають розгубленість і почуття приреченості серед «залишків банд українсько-німецьких

націоналістів» [7, с. 395]. Життя показало, однак, що велетенська наддержавна не могла придушити підпільно-партизанську активність у західних областях УРСР упродовж десятка років – майже до середини 1950-х років.

Черговий етап повоєнного протистояння повстанців і влади пов'язаний з виборами до Верховної Ради СРСР в лютому 1946 року. Прагнучи забезпечити значну явку, органи радянської влади в добровільно-примусовому порядку залучали до пропагандистської компанії західноукраїнську інтелігенцію. Зі свого боку, УПА широко розповсюджувала серед населення заклики до бойкоту виборців. Ці заклики доповнювалися погрозами щодо тих, хто мав намір взяти участь в організації неправомірних виборів і тим підтримати владу [8, с. 776]. Була велика ймовірність того, що населення, яке не забуло вільних виборів у довоєнній Польщі, не погодиться солідаризуватися з чужою для нього владою. За цих умов Москва розгорнула в західних областях України безпрецедентну за масштабами і залученими силами акцію, що одержала назву «Велика блокада».

На території західних областей у січні–квітні 1946 року розміщено понад 3 500 гарнізонів регулярних військ, не рахуючи завжди присутні війська НКВС, а також 3 593 гарнізони, сформовані з винищувальних батальйонів. Цими силами владі вдалося заблокувати всі села і перекрити доступ до них повстанців. Останні пережили надзвичайно важку зиму, ведучи виснажливі бої. Однак «Велика блокада» не зламала їх [9, с. 399–400]. Виконуючи наказ командування УПА, командири територіальних частин повстанської армії і місцеві проводили ОУН перейшли до дій дрібними групами із засідок. Унаслідок цього великі операції проти УПА втратили сенс. За 1946 рік зареєстровано 1 619 повстанських акцій-диверсій на транспорті і в промисловості, нападів на адміністративні установи, на військовослужбовців, партійних працівників і активістів тощо.

Радянська пропаганда навіть у перші повоєнні роки за інерцією називала повстанців українсько-німецькими націоналістами. Пропагандисти не могли знайти раціонального пояснення поведінці людей, які під час «Великої блокади» були ізольовані від сіл і сиділи у не опалюваних схронах без руху, тому що сніг видавав сліди спостерігачам із літаків, що баражували над зимовим лісом. Чим керувалися вони, коли не здавалися владі? Адже влада неодноразово оголошувала амністію для тих, хто з'явиться з повинною.

Інформуючи ЦК КП (б) України про стан у західних областях, міністр внутрішніх справ УРСР Т. Строкач 28 травня 1946 року у черговий раз заявив, що націоналістам завдано вирішальної поразки.

Цього разу, однак, він змушений був додати, що повстанці і підпільники, котрі залишилися в лавах визвольного руху, є націоналісти-фанатики, які вирішили боротися з радянською владою до кінця [10, с. 401–406].

Друга хвиля тотального наступу на сили визвольного руху розпочалася з огляду на вибори до Верховної Ради УРСР на початку 1947 року. Всі сільські виборчі дільниці знову були прикриті військами. На підставі агентурних розробок здійснювалися спецоперації силами МВС у керівних повстанських центрах і кадрах. У січні 1947 року загинув референт Служби безпеки проводу ОУН М. Арсенич. Утім повстанцям і підпільникам удалося й цього разу відновити сили. Перший секретар ЦК КП (б) України Л. Каганович, якому Й. Сталін доручив остаточну ліквідацію підпілля, одержав доповідну записку від компартійних функціонерів західних областей, в якій зазначалося, що дії українських повстанців є зухвалими і спрямовані, головню, проти господарсько-політичних заходів і нашого активу.

У січні–березні 1947 року боївки ОУН і підрозділи УПА провели, за даними радянських джерел, 272 акції. А 5 квітня 1947 року ЦК КП(б) України ухвалив постанову «Про посилення боротьби із залишками банд українсько-німецьких націоналістів у західних областях УРСР». Постанова зобов'язувала органи державної безпеки забезпечити в найближчі півтора–два місяці ліквідацію вцілілих бандитських і керівних центрів ОУН. Однак під час чергової зустрічі з Й. Сталіном на початку червня Л. Каганович не спромігся відрепортувати про виконання цієї постанови. За квітень–червень 1947 року сили збройного підпілля здійснили 195 акцій.

Так, 17 серпня 1947 року ЦК КП(б) України прийняв ще одну постанову «Про хід боротьби із залишками банд і підпілля українсько-німецьких націоналістів у західних областях УРСР». Кількість військово-чекістських операцій різко зросла. У віддалені регіони СРСР вивезено в 1947 році 26 332 родини (понад 77 тис. осіб) «банд-пособників», тобто утричі більше, ніж за попередні роки [11, с. 32].

Характеризуючи стан боротьби з повстанцями, М. Хрущов у рапорті Й. Сталіну від 10 березня 1948 року доповідав, що за три роки були ліквідовані всі великі формування УПА і значна кількість підпільних осередків ОУН, а залишки повстанців перейшли до терористичних дій окремими бойовиками і групами не більше п'яти осіб. В умовах, що виникли, він пропонував обмежити кількість бойових операцій і надати перевагу діям спецгруп і чекістсько-військових груп МВД.

Пріоритетним завданням для силових органів радянської влади ставало проникнення в підпільні організації, але не для того, щоб

одразу знищити яку-небудь конкретну боївку, а для систематичної і тривалої роботи з розшифрування зв'язків, розкладу визвольного руху зсередини, компрометації командного складу ОУН і УПА перед СБ ОУН. Ця тактика особливо поширювалася після призначення у 1949 році на посаду міністра державної безпеки УРСР М. Ковальчука (в роки війни він працював на високих посадах контр-розвідки СМЕРШ). Під жорстоким силовим тиском лави повстанців зменшувалися. Внаслідок військово-чекістських операцій і агентурно-оперативних дій МДБ і МВС, постійних депортацій у віддалені регіони СРСР прихильного до повстанців і підпільників населення і колективізації сільського господарства зникала масова база, на якій завжди ґрунтувався визвольний рух.

УПА як збройна формація вичерпала свої можливості. З огляду на це, і на підставі рішення Української головної визвольної ради головний командир УПА Р. Шухевич 3 вересня 1949 року видав наказ, згідно з яким усі повстанські відділи і штаби припиняли свою діяльність як бойові одиниці і органи управління. Особливий склад відділів і штабів долучався до підпільних структур ОУН (б) [12, с. 61–65; с. 353–356].

У 1948–1949 роках органи МВД і МВС з метою нищення і компрометації підпільників різко розширили масштаби і активність так званих спеціальних, або агентурно-бойових груп. Діючи під впливом повстанців і підпільників, спецгрупи виявили і знищували справжніх учасників визвольного руху або тих, хто їм співчував. Оцінюючи діяльність спецгруп, керівники МДБ УРСР зазначали, що в низці випадків з їх допомогою «вдалося створити в середовищі оунівців атмосферу взаємної недовіри, яка призводила часто до самознищення банд і їх ватажків».

З метою ізоляції учасників визвольного руху від місцевого населення спецгрупи грабували і розстрілювали людей, палили садиби, знищували худобу. Та порівняно швидко, в березні 1949 року МДБ УРСР відмовилося від такого способу боротьби з повстанським рухом і розформувало агентурно-бойові групи. Про мотиви цього рішення можна тільки здогадуватися. Але доцільно наголосити на оцінці спецгрупи УМДБ Рівненської області прокурором військ МВС Українського округу. У доповідній записці від 18 травня 1949 року в ЦК КП(б)У він писав, що діяльність згаданої спецгрупи «мала яскраво виражений бандитський характер і була відома місцевому населенню». Люди швидко розпізнавали хто є хто [13, с. 33].

Висновки. Досліджено, що на початках активної діяльності ОУН–УПА, починаючи з 1943 року, радянський уряд, у низці інструк-

тивних листів і вказівок давав чіткі інструкції щодо дискредитації національно-визвольного руху в західних областях України, всіляко демонструючи його не приховані зв'язки з Вермахтом. Із моменту звільнення України від німецько-фашистських військ посилюється агентурна робота радянської розвідки, спрямована на виявлення найактивніших груп ОУН–УПА. Після завершення Другої світової війни радянський уряд проводив тотальні репресивні та силові заходи сподіваючись на «**ефект залякування**» місцевого населення, провадилася потужна кампанія, спрямована на звинувачення ОУН–УПА в колабораціонізмі.

---

1. Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія: фаховий висновок робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА. – К.: Наукова думка, 2005. – С. 40.

2. Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія. Історичні нариси. – К., 2005. – С. 148.

3. Національне примирення чи конфронтація? Збірник документів / упоряд. О. М. Веселова. – К.: Інститут історії України НАН України, 1999. – С. 86.

4. Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія: фаховий висновок робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА. – К.: Наукова думка, 2005. – С. 28; С. 29.

5. Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія: фаховий висновок робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА. – К.: Наукова думка, 2005. – С. 30.

6. Посівнич М. Степан Бандера / М. Посівнич. – Х.: Клуб Сімейного Дозвілля, 2015. – С. 151–152.

7. Кентій А. Збройний чин українських націоналістів. 1920–1956. Історико-архівні нариси / А. Кентій // Українська повстанська армія та збройне підпілля Організації українських націоналістів. 1942–1956. – К., 2008. – Т. 2. – С. 395.

8. Радянські виборчі кампанії в Західній Україні (1946–1951 рр.). Збірник документів і матеріалів / упоряд. О. Бежук, О. Вовк, М. Гавришко та ін.; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2011. – 776 с. (Серія «Український визвольний рух у XX столітті»).

9. Кентій А. Збройний чин українських націоналістів. 1920–1956. Історико-архівні нариси / А. Кентій // Українська повстанська армія та збройне підпілля Організації українських націоналістів. 1942–1956. – К., 2008. – Т. 2. – С. 399–400.

10. Кентій А. Збройний чин українських націоналістів. 1920–1956. Історико-архівні нариси / А. Кентій // Українська повстанська армія та збройне підпілля Організації українських націоналістів. 1942–1956. – К., 2008. – Т. 2. – С. 401–406.

11. Організація українських націоналістів і Українська повстанська Армія: фаховий висновок робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА. – К.: Наукова думка, 2005. – С. 32.

12. Життя і боротьба генерала «Гараса Чупринки» (1907–1950). Документи і матеріали. Літопис УПА. Нова серія. – Т. 10 / упоряд. С. Богунов, В. Даниленко, А. Кентій, С. Кокін, В. Лозицький, М. Посівнич. – К.–Торонто: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України; Вид-во «Літопис УПА»; Державний комітет архівів України; Центральний державний архів громадських об'єднань України; Галузевий державний архів Служби безпеки України. – С. 61–65; 353–356.

13. Організація українських націоналістів і Українська Повстанська Армія: фаховий висновок робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА. – К.: Наукова думка, 2005. – С. 33.

Лепісевич П. М. Противостояние Организации украинских националистов и советской власти в годы Второй мировой войны и послевоенный период

Рассмотрены вопросы деятельности ОУН в годы Второй мировой войны и после нее в борьбе за независимость Украинского государства, противостояния украинских националистов и советской власти во время войны и в послевоенный период, движения за национальное освобождение. Раскрыты исторические личности участников борьбы за независимость Украины XX века исходя из исторической правды и фактов, которые имеют диаметрально противоположное содержание. Относительно затронутой проблемы (кто они, украинские националисты: герои!? предатели!? коллаборанты!? нацисты!?) сформулирована собственная точка зрения.

Ключевые слова: *Организация украинских националистов, Украинская повстанческая армия, национально-освободительное движение, мобилизационная политика, советские патризыны, военно-политические силы, репрессивные меры, советская пропаганда, послевоенное противостояние, силовые структуры, ликвидация.*

Lepisevych P. M. Confrontation between the Organization of Ukrainian nationalists and Soviet authorities during the Second World War and the postwar period.

The formation and activities of the Organization of Ukrainian nationalists (the OUN) were one of the brightest pages of Ukrainian national liberation movement of the 20th century. The principle of uncompromising struggle for national liberation was the core of the theoretical and practical activities of the Organization. The scientific exploration of the activities of the Organization of Ukrainian nationalists for the independence of the Ukrainian State during the Second World War and the postwar period is carried out. The confrontation between the Organization of Ukrainian nationalists and Soviet authorities for national liberation during the Second World War and the postwar period is analyzed. Attempts to uncover the historical figures of participants in the struggle for independence of Ukraine in the 20th century, based on the historical truth and

facts that are diametrically opposite content, are made. Who are Ukrainian nationalists: Heroes?! Collaborators!? Traitors!? Nazis!? According to them, the author forms his own position.

Intimidated by the repressions, avowed famishment, Siberia, people of Ukraine were forced to believe that the «legitimate» OUN-M headed by Andrii Melnyk and the OUN-B (or OUN-R for «revolutionary») headed by Stepan Bandera were the same that Gestapo agents. Because neither at that time nor now, almost nobody knew about the executed nationalists in Babyn Yar and tortured people in German concentration camps.

Because the leaders of our liberation movement made a historical mistake – resorted to aid of Nazi Germany (as a half of then European countries) and Moscow. This fact presented our heroes as traitors. We should define: who were the members of the Organization of Ukrainian nationalists? We should create a national idea by ourselves and we should not repeat the mistakes of our heroic past.

Key words: *Organization of Ukrainian nationalists, Ukrainian Insurrectional Army, national liberation movement, mobilization politics, Soviet partisans, military and political forces, repressive measures, Soviet propaganda, postwar confrontation, power structures, liquidation.*

Стаття надійшла 8 лютого 2017 р.

УДК 342.4;351:35.086

А. Р. Лещух

КОНСТИТУЦІЙНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ОЗНАКИ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ПРАВОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Окреслено конституційно-процесуальну відповідальність, яка повинна стати однією із найважливіших правових форм реалізації одним з найголовніших, у правовій державі конституційних принципів відповідальності держави перед особою. Відповідальність суб'єктів конституційно-процесуальних відносин, безпосередньо встановлена Конституцією України, не «зливається» з юридичною однак має з нею спільні теоретичні риси.

Досліджено та проаналізовано на основі українського та закордонного досвіду через призму поняття юридичної відповідальності теоретичні і правові аспекти конституційно-процесуальної відповідальності, виокремлено характерні ознаки цього виду відповідальності й розглянуто можливість щодо запровадження цього інституту в науковий та правовий обіг України.

Ключові слова: *конституційний принцип, конституційно-процесуальна відповідальність, юридична відповідальність.*